

FRANTIŠEK GRAUS

„Pro každou lidskou pospolitost, ba pro každého jedince, který překročil jistou věkovou hranici, vyvstává jako nezbytnost vyrovnávat se s vlastní minulostí“

František Graus – úkol nebo mýtus?

ŽIVOT:

František Graus se narodil v Brně 9. prosince 1921 do německy mluvící židovské rodiny. Nejprve studoval na německém gymnáziu, posléze přestoupil na židovské celostátní gymnázium. Vynikal v jazycích, zajímal se o literaturu, kulturu a také o judaismus. V roce 1941 byl společně se svou rodinou deportován do terezínského ghetta. Zde díky svým znalostem a dovednostem získal místo v knihovně, kde katalogizoval zabavené židovské knihy. Již v ghettu se setkal s komunistickou ideologií a přes všechna rizika vstoupil v roce 1942 do tamní ilegální organizace komunistické strany Československa. V září 1944 byl převezen do koncentračního tábora Osvětim-Birkenau. Odtud byl později přesunut do tábora Taucha u Lipska, kde pracoval ve zbrojní továrně. Podařilo se mu přežít. Po válce vystudoval dějiny na Filosofické fakultě Karlovy univerzity. V letech 1953-1969 se stal pracovníkem ČSAV a taktéž zastával funkci hlavního redaktora ČsČH. Nesouhlasil se srpnovou okupací v roce 1968 a emigroval. Nejprve přijal místo hostujícího profesora na Hessenské univerzitě v Giessenu, od roku 1972 pak působil jako profesor středověkých dějin v Basileji. V Basileji také 1. května 1989 umírá. František Graus byl bezpochyby jedním z nejvýznamnějších českých historiků druhé poloviny 20. století.

NÁZORY A STANOVISKA:

1. Nejprve, v počátcích své kariéry, zastával František Graus marxistické stanovisko. Stavěl se skepticky k předválečné historiografii i k některým historikům své doby.
2. Od poloviny 60. let se jeho vnitřní přesvědčení mění a posouvá se spíše k sociální demokracii. Inspirací je mu strukturalismus a francouzská škola Annales.
3. Po emigraci dochází k uvolnění a osvobození od autoritativního režimu, což je znatelné i v jeho díle. Píše dějiny mentalit, mikrohistorii, kulturní antropologii, psychologické vhledy do dějin apod.

Výběr z prací - MONOGRAFIE:

Český obchod se sukem ve 14. a počátkem 15. století. Praha 1949.

Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské I. Dějiny venkovského lidu od 10. století do první poloviny 13. století. Praha 1953.

Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské II. Dějiny venkovského lidu od poloviny 13. století do roku 1419. Praha 1957.

Volk, Herrscher und Heiliger im Reich der Merowinger. Praha 1964.

Struktur und Geschichte. Drei Volksaufstände im mittelalterlichen Prag. Sigmaringen 1971.

Lebendige Vergangenheit. Köln-Wien 1975.

Výběr z prací - STUDIE:

K otázkám metodiky středověkých dějin. ČsČH 4, 1956, s. 99-115.

Krize feudalismu ve 14. století. Sborník historický 1, 1953, s. 65-121.

O poměru mezi archeologií a historií. K výkladu nožů na slovanských pohřebištích. Archeologické rozhledy 9, 1957, s. 535-552.

O vzniku feudalismu v českých zemích. Český lid 6, 1951, s. 282-285.

Židovské dějiny - dějiny Židů. ČsČH 17, 1969, s. 712-717.

LITERATURA

BENEŠ, Zdeněk (ed.): *František Graus. Člověk a historik.* Sborník z pracovního semináře výzkumného centra pro dějiny vědy konaného 10. prosince 2002. Praha 2004.

MORÁVKOVÁ, Naděžda: *František Graus a československá poválečná historiografie.* Praha 2013.

ŠMAHEL, František: *František Graus.* Mediaevalia Historica Bohemica 1, 1991, s. 515-531.

WIHODA, Martin: *František Graus. Zamyšlený poutník mezi živou a mrtvou minulostí.* In: HANUŠ, J. – VLČEK, R. (edd.): *Historik v proměnách doby a prostředí 20. století.* Brno 2009, s. 251-261.